

Vernskog tjener til vern for annen skog. Skog opp mot fjellet er sårbar og vernskogen skal forvaltes slik at skoggrensa stabiliseres. Hedalen, Oppland. Foto: John Y. Larsson, © Skog og landskap

Vernskog

Vernskog er skog som tjener til vern for annen skog eller som vern mot naturskader. Vernskog er også områder opp mot fjellet eller ut mot havet, der skogen er sårbar og kan bli ødelagt ved feil skogbehandling. Slik skog skal derfor forvaltes på en særskilt måte, noe som er nedfelt i skoglougivningen. Det eksisterer ingen helhetlig, oppdatert oversikt over vernskogarealet i landet, men en eldre oversikt indikerer at den utgjør cirka en tredjedel av det totale skogarealet.

Stein M. Tomter, Skog og landskap

Bakgrunn

Skog har en rekke viktige vernefunksjoner knyttet til blant annet jordsmonn og erosjon, vannressurser og stabilisering av skoggrensa i høytliggende og nordlige områder. Skogen beskytter dessuten jordbruksarealer, bygninger og infrastruktur mot både jord- og snøskred. I en viss grad har all skog slik funksjon, men i enkelte tilfeller, der det er særlig viktige hensyn som skal ivaretas, løftes disse hensynene til

en overordnet målsetting i skogforvaltningen. Vernskog er betegnelsen på slik skog.

I henhold til Skogbrukslovens § 12 anses skog som vernskog når den tjener til vern for annen skog eller gir vern mot naturskader. Det samme gjelder områder opp mot fjellet eller ut mot havet, der skogen er sårbar og kan bli ødelagt ved feil skogbehandling.

Status, utvikling og forklaring

Det er Fylkesmannens landbruksavdeling som har ansvaret for fastsetting og kartlegging av vernskoggrensene. I henhold til skoglovgivningen er det lagt ut store områder som vernskog i Norge. Mye av fastsettelsen av vernskog stammer fra tiden etter at Skogvernloven av 1932 ble vedtatt. I de fleste tilfeller er det også klare forbindelser tilbake til den første Skogvernloven av 1893. Vernskoggrensene ble fastlagt med grunnlag i omtrent de samme formuleringer som i senere skoglovgivning. Det innebærer at klimaaspektet og faren for ødeleggelse av skogressursene stod like sentralt den gang som i dag.

Tidlig på 1990-tallet ble det tatt et initiativ for økt bevissthet omkring forvaltning av vernskogen og for å revidere vernskoggrensene. Årsaken til dette var erkjennelsen av at både klimaforholdene og skogforholdene i mange deler av landet hadde endret seg siden 1930-tallet, samt at vernskogbestemmelsene i mange områder i liten grad hadde blitt håndhevet.

I henhold til retningslinjene for revisjonen av vernskogen skulle både lokalkunnskap og skogfaglig kunnskap ligge til grunn, og en skulle for eksempel søke å inkludere lavereiggende arealer med spesielt ugunstige foryngelses- og vekstforhold. Vernskoggrensa

skulle også, så langt det var mulig, knyttes til definerbare eller kjente linjer i terrenget, slik at den ble enklest mulig å forholde seg til for alle berørte parter.

Tiltak som gjennomføres i vernskog opp mot fjellet skal inngå som et ledd i en samlet plan for området, der nødvendige hensyn til naturmiljø og friluftsliv er innarbeidet. Det er ellers framhevet en del generelle retningslinjer i forbindelse med skogsdrift i vernskog, blant annet at det skal gjensettes et urørt belte skog øverst i barskogen.

Ved hogst i fjellskog skal det på forhånd tas stilling til hvordan den nye skogen skal etableres. I klimatisk utsatte områder skal skogpreget bevares over tid. Dette kan gjøres ved forsiktig avvirkning, slik det gjøres ved såkalt fjellskoghogst, eller ved en kombinasjon av småflatehogst og gjennomhogst. Ved hogst i fjellskog skal det legges vekt på å spare trær karakteristiske for denne skogtypen, slik som kraggfuru, samt tørre og vridde trær. For å motvirke temperaturfall skal det ikke utføres inngrep i fjellskogen som gir kaldluftstrømmer, kaldluftlommer eller økt vindhastighet.

I følge Skogbruksloven skal fylkesmannens vernskogforskrift gi regler for forvaltningen av vernskogen, og det kan fastsettes regler om meldeplikt ved avvirkning. All planlagt

*Hogst i vernskog kan gjøres ved forsiktig avvirkning, slik det gjøres ved såkalt fjellskoghogst, en kombinasjon av småflatehogst og gjennomhogst.
Foto: John Y. Larsson,
© Skog og landskap*

TABELL 1: AREAL AV SKOG SOM BLE DEFINERT SOM VERNSKOG

Fylke	Vernskogareal	Herav produktiv skogmark
	(Hektar)	(Hektar)
Østfold	1 500	300
Oslo og Akershus	0	0
Hedmark	390 000	230 000
Oppland	319 400	129 300
Buskerud	194 300	43 300
Vestfold	1 400	900
Telemark	97 600	31 400
Aust-Agder	41 500	11 000
Vest-Agder	22 000	9 100
Rogaland	24 000	7 500
Hordaland	118 000	40 100
Sogn og Fjordane	25 000	0
Møre og Romsdal	180 000	66 000
Sør-Trøndelag	225 000	67 800
Nord-Trøndelag	451 600	211 900
Nordland	260 000	210 000
Troms/Romsa	750 000	470 000
Finnmark/Finnmárku	1 035 000	377 000
Totalt	4 136 300	1 905 600

Areal av skog som ble definert som vernskog i ulike fylker i 1993–1994. Skogarealet i Troms og Finnmark er oppdatert med nyere data. Kilder: Landbruks- og matdepartementet og Landsskogtakseringen

hogst i vernskogen skal vanligvis meldes til skogbruksansvarlig i kommunen, som gir tilbakemelding før hogsten settes i gang. Vedhogst til husbehov er unntatt meldeplikt. Kommunen er ansvarlig for at det føres kontroll med de tillatte hogster og med eventuelle pålegg som er gjort. Hogster som ikke er forskriftsmessig meldt, eller hogster som ikke blir utført i samsvar med godkjenningen, kan, med øyeblikkelig virkning stoppes av skogansvarlig i kommunen.

I forbindelse med revisjonen av vernskogen på 1990-tallet ble vernskoggrensene konkretisert, og i en viss grad gjort tilgjengelige på digital form, men ennå foreligger det ingen oppdatert og samlet oversikt over vernskogareal i Norge. Det er heller ikke definert noen standard kartleggingsmetode for vernskogareal, så metodikken varierer noe mellom fylkene.

På oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet har Norsk institutt for skog og landskap samlet inn vernskoggrensene, og

disse er tilgjengelige for alle fylker unntatt Vestfold, Rogaland, Hordaland og Nordland. I Oslo og Akershus er ikke noe skogareal definert som vernskog.

Vernskogen utgjør 34 prosent av det totale skogarealet og 22 prosent av det produktive skogarealet (Tabell 1). Selv om de fleste tallene ikke er oppdatert siden 1993–1994, gir de en brukbar pekepinn på størrelsen av vernskogen i de ulike fylkene.

Datakvalitet

Dataene stammer fra noen år tilbake, og visse endringer i skogens utbredelse kan ha skjedd i mellomtiden. I tillegg er oversikten ikke produsert etter noen helhetlig metode, men sammensatt av data fra ulike kilder. De oppgitte tall for Oslo og Akershus, samt Troms og Finnmark har imidlertid svært god nøyaktighet, da enten alt eller intet skogareal er definert som vernskog i disse fylkene. Data antas å være av middels kvalitet for de øvrige fylkene.

Vernskog er områder opp mot fjellet eller ut mot havet der skogen er sårbar og kan bli ødelagt ved feil skogbehandling. Hadsel, Nordland. Foto: John Y. Larsson, © Skog og landskap